

ПРОНАЂИ БУДУЋНОСТ

Увод у патенте
за мала и средња
предузећа



Свјетска
организација за
интелектуалну
својину

Приручници из едиције „Примјена интелектуалне својине у пословању“:

1. Како се ствара жиг: Увод у жигове за мала и средња предузећа.
Публикација WIPO-а број 900
2. Допадљив изглед: Увод у индустријски дизајн за мала и средња предузећа. Публикација WIPO-а број 498
3. Пронаћи будућност: Увод у патенте за мала и средња предузећа.
Публикација WIPO-а број 917
4. Креативан израз: Увод у ауторско право за мала и средња предузећа.
Публикација WIPO-а број 918

Све публикације могу да се нађу у е-библиотеци WIPO-а на адреси: www.wipo.int/ebookshop

Друге публикације на тему интелектуалне својине доступне су на:

www.wipo.int/sme/en/

www.wipo.int/sme/en/documents/wipo_sme_newsletter.html

Напомена: Информације садржане у овом приручнику нису замјена за стручне правне савјете. Његов главни циљ је пружање основних информација.

Институт за интелектуалну својину © 2008

Оригинално издање на енглеском језику - WIPO © 2006

Без писане дозволе носиоца ауторског права ниједан дио ове публикације не може да буде умножен, нити емитован ни у једном облику, нити било којим средством, електронским или механичким, осим на законом прописан начин.

Увод

Ово је трећи приручник из едиције „Примјена интелектуалне својине у пословању“. Посвећен је патентима као кључном средству у јачању способности једног предузећа да извуче максималну корист из нових и иновативних идеја и технолошких могућности. Управљање ресурсима знања, посебно новим идејама и концептима, основ је способности сваког предузећа да се промијени, прилагоди и искористи нове прилике док се такмичи у динамичном пословном окружењу.

У данашњој економији знања, патентна стратегија једног иновативног предузећа требало би да буде кључни чинилац у његовој пословној стратегији. У овом приручнику на једноставан и практичан начин објашњава се какву корист патентни систем доноси свим врстама предузећа. Истовремено, док читаоцима савјетује да консултују стручњака за патенте када желе да заштите, искористе или примијене патент, овај приручник пружа практичне информације којима се читаоцима жели да помогне да разумију основно и да знају да поставе права питања када консултују стручњака из области патената.

Мала и средња предузећа (МСП) се подстичу да користе овај приручник с циљем интегрисања технолошке и патентне стратегије у сопствену глобалну пословну, маркетиншку и извозну стратегију. Повратне информације WIPO-у су добродошле како би додатно побољшао приручник тако да што боље одговори потребама МСП-а широм свијета.

Овај приручник може да буде израђен у верзији посебно прилагођеној држави у којој се објављује, путем сарадње с државним институцијама и локалним партнерима који слободно могу да се обрате WIPO-у како би добили примјерак смјерница за прилагођавање.

Kamil Idris,
генерални директор WIPO-а



Садржај

Страница

1. <u>Патенти</u>	3
2. <u>Како добити патент</u>	16
3. <u>Заштита патентом у иностранству</u>	30
4. <u>Комерцијализација патентиране технологије</u>	34
5. <u>Остваривање патентне заштите</u>	39

1. Патенти

Шта је патент?

Патент је искључиво право које држава додјељује за **проналазак** који је **нов**, има **инвентивни ниво** и **индустријски је примјенљив**.

Носилац патента има **искључиво право** да спријечи или заустави све друге да производе, користе или нуде на продају, продају или увозе производ или поступак заснован на признатом патенту, без његове дозволе. Патент је **моћно пословно средство** које омогућује привредним субјектима да стекну искључиво право на нови производ или поступак, да заузму снажан тржишни положај и да лиценцирањем остваре додатне приходе. Сложени производи (као што су, нпр., фото-апарат, мобилни телефон или аутомобил) могу да обједињују у себи више проналазака заштићених већим бројем патената, који могу да буду својина различитих носилаца патената.

Патент признаје **државна установа за патенте** једне земље или **регионална установа за патенте** групе земаља. Заштита важи у ограниченом временском периоду, обично **20 година** од датума подношења пријаве патента, под условом да су на вријеме плаћене прописане таксе за одржавање. Патент је **територијално право** ограничено географским границама одговарајуће земље или регије.

У замјену за искључива права стечена патентом, од подносиоца пријаве се тражи да јавности **открије проналазак** достављањем детаљног, тачног и потпуног писаног описа проналаска у пријави патента. Признати патент, а у многим земљама и пријава патента, постају доступни јавности објављивањем у званичном листу или гласнику.



Отварач за пјенушава пића, који су осмислили аргентински проналазачи Hugo Olivera, Roberto Cadron и Eduardo Fernandez, патентован је у више од двадесет земаља. Производ је широм свијета комерцијализовала фирма коју су основали сами проналазачи под жигом Descorjet



Кореански произвођач шљемова за возаче мотоцикла NJS носилац је четрдесет два патента широм свијета за своје иновативне шљемове и има велики успјех на извозним тржиштима на којима продаје 95% својих производа. Фирма реинвестира 10% од продаје у истраживање и развој и даје велики значај иновативном дизајну као кључном чиниоцу успјеха у индустрији шљемова

Шта је проналазак?

У терминологији патентног права **проналазак** се уопштено дефинише као **ново и инвентивно рјешење техничког проблема**. То може да се односи на креирање потпуно новог уређаја, производа, метода или поступка, или једноставно може да се ради о **усавршењу** познатог производа или поступка. Само откривање нечег што већ постоји у природи није проналазак; неопходно је да буде укључена одговарајућа количина људске домишљатости, креативности и инвентивности. Иако је данас већина проналазака резултат значајних напора и дугорочних инвестиција у истраживање

и развој, многа једноставна и јефтина техничка побољшања од великог тржишног значаја донијела су значајан приход и профит својим проналазачима или предузећима.

Снага иновације

Важно је разумјети разлику између проналаска и иновације. **Проналасак** представља техничко рјешење техничког проблема. То може да буде иновативна идеја или може да буде у облику радног модела или прототипа. **Иновација** је претварање проналаска у производ или поступак који може да се пласира на тржишту. Неки од главних разлога зашто фирме уводе иновације су сљедећи:

- да би унаприједиле производни процес с циљем смањења трошкова и побољшања продуктивности;
- да би представиле нови производ који задовољава потребе потрошача;
- да би задржале конкурентност и/или повећале удио на тржишту;

- да би обезбиједиле да нова технологија задовољи актуалне и будуће пословне потребе, као и потребе њихових клијената;
- да би спријечиле технолошку зависност од технологија других фирми.

У савременој економији управљање иновацијама унутар фирме захтијева добро познавање патентног система, како би могла да се извуче максимална корист из сопственог иновативног и креативног капацитета, успоставе профитабилна партнерства с другим носиоцима патената и избјегне неовлашћено коришћење технологија које су својина других. За разлику од прошлости, данас су многе иновације сложене и засноване на више проналазака заштићених патентима који могу да буду својина различитих носилаца патената.

Зашто би требало да размотрите могућност заштите вашег проналаска?

Кратки производни циклуси и растућа конкуренција врше енорман притисак на предузећа да постану иновативна и/или добију приступ иновацијама других привредних субјеката како би постала и остала конкурентна на домаћем и иностраним тржиштима. Искључиво право обезбијеђено патентом може да буде пресудно за просперитет иновативних фирми у изазовном, ризикантном и динамичном пословном окружењу. Кључни разлози за заштиту проналаска патентом су сљедећи:

- **Снажан тржишни положај и предност над конкурентима.** Патент свом носиоцу даје искључиво право да спријечи или заустави све друге да комерцијално употребљавају признати патент, што смањује неизвјесност, ризик и конкуренцију кривотворитеља и имитатора. Ако је ваше предузеће носилац права или посједује дозволу да користи вриједан проналазак заштићен патентом, имаћете могућност да обезбиједите забрану уласка конкуренције са истим проналаском на тржиште. То ће вам помоћи да постанете надмоћан играч на одговарајућем тржишту, односно тржиштима.
- **Већи профит или враћање инвестиције.** Ако је ваша фирма инвестирала знатну количину времена и новца у истраживање и развитак, заштита реализованог проналаска патентом може да помогне да се покрију трошкови и обезбиједи већи приход од инвестираног.

- **Додатни приход од лиценцирања и/или преноса права на патент.** Као носилац патента, ви можете да лиценцирате ваше право на проналазак другима у замјену за једнократну накнаду или плаћање ливенценне накнаде, са циљем остваривања додатних прихода за предузеће. Продаја (или пренос права) патента подразумијева пренос својине, а лиценцирање подразумијева само давање дозволе за коришћење лиценцираног проналаска под одређеним условима.
- **Приступ технологији путем унакрсног лиценцирања.** Ако је ваша фирма заинтересована за технологију коју посједује други субјекат, онда можете да користите сопствене патенте за преговоре о уговору о унакрсној лиценци, којим ваша фирма и друга уговорна страна пристају да међусобно одобре коришћење једног или више сопствених патената под условима који су одређени уговором.
- **Приступ новим тржиштима.** Лиценцирање патената (или чак поднесена пријава патента) може вашој фирми да омогући приступ новим тржиштима, која су вам иначе неприступачна. Да бисте то остварили, проналазак мора да буде заштићен и на одговарајућем иностраном тржишту, односно тржиштима.

- **Смањење ризика од повреде права.**

Остваривањем заштите патентом моћи ћете спријечити друге да патентирају исти проналазак, као и умањити могућност да повриједите права других када комерцијализујете своје производе. Иако сам патент не обезбјеђује тзв. слободу коришћења, он спречава друге да заштите исти или сличан проналазак, и значајан је показатељ да је проналазак који је заштићен патентом нов и битно другачији од стања технике (више о стању технике на страници 12).

- **Повећање могућности добијања субвенција и/или новчаних средстава из фондова за развитак с прихватљивом каматном стопом.**

Својина на патенту (или лиценца за коришћење патента другог носиоца права) може да ојача вашу способност прикупљања средстава ради пласирања производа на тржиште. У неким областима (као што је, нпр., биотехнологија) често је неопходно имати јак патентни портфељ како би се привукли инвеститори спремни на улагања.

- **Моћно средство за предузимање акција против имитатора и кривотворитеља.**

Да би се остварило дјелотворно спровођење искључивих права из признатог патента, повремено је неопходно повести судски спор или скренути пажњу на ваш патент онима који повређују ваша патентна права. Својина на патенту значајно јача вашу способност за предузимање успјешне правне акције против имитатора и кривотворитеља заштићеног проналаска.

- **Позитивна слика вашег предузећа у јавности.** Пословни партнери, инвеститори, дионичари и потрошачи могу да прихвате патентни портфељ као доказ високог нивоа стручности, специјализације и технолошког капацитета ваше фирме. То може да буде корисно за прикупљање новчаних средстава, проналажење пословних партнера, те јачање позитивне слике у јавности и тржишне вриједности фирме. Неке фирме помињу или набрајају своје патенте у огласима како би јавности пројектовале слику о својој иновативности.



*Патент број US2002137433
Иновативна награђивана глава бушилице
за прављење рупа у стаклу и керамици
коју је патентирао проналазач Jose Vidal
Martin из Перуа омогућила му је директну
комерцијализацију производа, као и зараду од
лиценцене накнаде*

Која су друга расположива правна средства за заштиту ваших производа?

Овај приручник се бави **патентима**. Ипак, зависно од производа који је у питању, постоје и друга права интелектуалне својине која су погодна за заштиту различитих својстава иновативног производа, као што су:

- **Корисни модели** (такође познати као патенти краћег трајања, мали патенти или патенти за иновације). У многим земљама се корисним моделом штите поједине врсте побољшања проналаска или мала усавршавања већ постојећих производа (погледати текст у оквиру на страници 10).
- **Пословне тајне**. Повјерљиве пословне информације могу да уживају заштиту као пословне тајне све док:
 - Нису уопштено познате и другима који се занимају за ту врсту информација;
 - Имају комерцијалну вриједност јер су тајне и
 - Ималац је предузео све одговарајуће мјере да их сачува тајним (нпр., ограничавање приступа таквој информацији на основу доступности „само онима који морају да знају“, те закључивање уговора о необјављивању тајне) (погледати текст у оквиру на страници 9).
- **Индустријски дизајн**. Искључиво право на декоративне или естетске особине производа стиче се заштитом индустријског дизајна, који се у неким земљама зове патент за дизајн.
- **Жигови**. Заштита жигом пружа искључиво право на знакове разликовања који се користе за разлучивање производа једне фирме од производа друге фирме.
- **Ауторско и сродна права**. Оригинална књижевна и умјетничка дјела могу да се штите ауторским и сродним правима. Ауторско право се примјењује на широк дијапазон дјела, укључујући и рачунарске програме (погледати текст у оквиру на страници 11).
- **Нове биљне сорте**. У многим земљама узгајивач нове биљне сорте, која испуњава услове новости, посебности, истоврсности и стабилности, те има одговарајуће име може да стекне заштиту у облику тзв. права узгајивача биљних сорти. За више информација о заштити нових биљних сорти погледати www.upov.int.
- **Распоред елемената (топографија) интегрисаних кола**. Можете да заштитите оригинални распоред елемената, односно топографију интегрисаних кола која се користе у микрочиповима и полуводничким чиповима. Таква заштита може да се прошири и на финални производ у ком је садржана топографија интегрисаног кола.

Ако је проналазак могуће патентирати, да ли је увијек мудро поднијети пријаву патента?

Не увијек. Ако проналазак може да се патентира, то не значи и да ће његов резултат бити комерцијално одржива технологија или производ. Зато је прије подношења пријаве патента битно пажљиво одвагнути разлоге за и против, као и анализирати могуће алтернативе. Добијање, задржавање и заштита патента могу да буду скупи и тешки. Поднијети или не поднијети пријаву патента представља строго пословну одлуку. Она, прије свега, мора да буде заснована на могућности остваривања комерцијално искористиве заштите проналаска која ће обезбјеђивати значајну добит од његовог евентуалног пословног коришћења. Чиниоци које треба узети у обзир приликом одлучивања о подношењу или неподношењу пријаве патента укључују следеће:

- Да ли постоји тржиште за проналазак?
- Које су алтернативе вашем проналаску и какве су оне у поређењу с вашим проналаском?
- Да ли је проналазак употребљив за усавршавање постојећег производа или за развитак новог производа? Ако јесте, како се уклапа у пословну стратегију ваше фирме?
- Да ли постоје потенцијални корисници лиценце или инвеститори који би били вољни да помогну да се проналазак уведе на тржиште?
- Колика је вриједност проналаска за ваш посао и за конкуренте?

- Да ли је могуће „обрнутим инжињерингом“ од вашег производа лако доћи до вашег проналаска, или га макар заобићи?
- Колико је вјероватно да ће други, а посебно конкуренти, пронаћи и патентирати оно што сте ви већ пронашли?
- Да ли очекивани профит од ексклузивног положаја на тржишту оправдава трошкове патентирања? (погледати на страници 20 о трошковима патентирања)
- Који аспекти проналаска могу да буду заштићени једним или више патената и у ком обиму, те да ли би то обезбиједило комерцијално искористиву заштиту?
- Да ли би било лако идентификовати повреде права из патента и да ли сте спремни да уложите вријеме и финансијска средства за заштиту вашег патен(а)та?



Аустралска корпорација ITL, фирма у развоју, поднијела је 1994. пријаву за мали патент за свој први производ – посуду јединственог дизајна у коју се игле увлаче након узимања крви од донатора. Мали патент је касније претворен у стандардни патент. Производ, комерцијализован под штамбиљом Donorcare®, био је веома успјешан на домаћем и страним тржиштима и добио је престижне награде за дизајн

Патенти насупрот тајности

Ако ваш проналазак вјероватно испуњава услове за патентирање (погледати страницу 10), онда ће ваша фирма бити суочена са избором: сачувати проналазак као пословну тајну, заштитити га патентом или обезбиједити да нико други не може да га патентира тако што ће бити откривен јавности (познато као **одбрамбено објављивање**) и тако му обезбиједити мјесто у „јавном домену“.

У зависности од правног система ваше земље, заштита пословне тајне може да буде могућа на основу закона о нелојалној конкуренцији, путем специфичних одредби једног или више закона, обичајног права које се односи на заштиту повјерљивих информација, путем уговорних одредби у уговорима са запосленима, консултантима, потрошачима и пословним партнерима или комбинацијом наведеног.

Неке предности заштите пословне тајне укључују:

- Пословне тајне не подразумевају трошкове регистрације;
- Заштита пословне тајне не захтијева откривање или регистрацију у државној установи и проналазак се не објављује;

- Заштита пословне тајне није временски ограничена;
- Пословне тајне имају тренутно дејство.

Слабости заштите проналазка као пословне тајне:

- Ако је тајна утјеловљена у иновативном производу, други имају могућност да путем „обрнутог инжињеринга“ открију ту тајну, након чега имају право да је користе;
- Заштита пословне тајне је дјелотворна само против недозвољеног стицања, коришћења или откривања повјерљиве информације;
- Ако је тајна јавно откривена, тада ће је моћи слободно да користи свако ко јој има приступ;
- Пословну тајну је тешко заштитити, јер има ниво заштите знатно слабији него за патенте
- Пословну тајну могу да патентују други који могу да независно развију исти проналазак легитимним средствима.

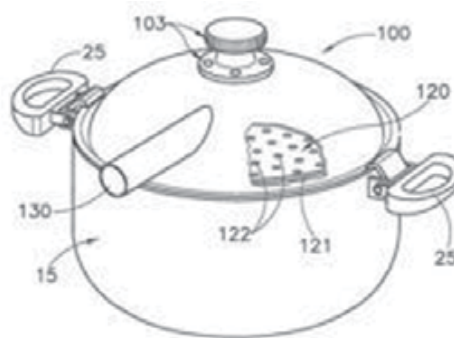
Иако патенти и пословне тајне могу да се сматрају алтернативним начинима за заштиту проналазка, они су најчешће комплементарни једни другима зато што подносиоци пријаве патента уопштено чувају проналазак тајним све док канцеларија за патенте не објави пријаву патента. Осим тога, много вриједног знања о томе како успјешно искористити патентирани проналазак најчешће се чува као пословна тајна.

Шта све може да буде патентирано?

Проналазак мора да задовољи више услова да би био подобан за заштиту патентом. За проналазак за који се тражи заштита услови су сљедећи:

- Да је проналазак **патентабилан** (погледати страницу 11),
- Да је **нов** (услов новости) (страница 12),
- Да има **инвентивни ниво** (услов неочигледности) (страница 12),
- Да је **индустријски примјенљив** (услов корисности) (страница 13) и
- Да је у патентној пријави **откривен** јасно и потпуно (услов откривања) (страница 13).

Најбољи начин да се разумију ови услови јесте да се проучи шта је већ признато као патент у области технике за коју сте заинтересовани. У ту сврху можете да консултујете базе података о патентима (више о базама података о патентима на страницама 16. и 17).



Међународна пријава број PCT/IT2003/000428.
Посуда за припремање хране или напитака
загријавањем течности

Мали патенти

Неке од карактеристика малих патената су:

- Услови за признавање малог патента су мање строги, тако, нпр., услов инвентивног нивоа може да буде блажи или чак потпуно изостављен;
- Поступак за признавање малог патента је уопштено бржи и једноставнији него за патенте;
- Таксе за признавање и одржавање су уопштено ниже од оних које се примјењују за патенте;
- Максимално могуће вријеме заштите за мале патенте је обично краће него код патената;
- У неким земљама мали патент може да буде ограничен на одређена технолошка подручја и може да вриједи само за производе (не и за поступке) и
- Пријава малог патента или признати мали патент обично могу да се претворе у стандардну пријаву патента.

Шта је предмет патентирања?

У већини регионалних или националних закона о патентима предмет патентирања је дефинисан негативно, тј. навођењем пописа онога што не може да буде заштићено патентом. Иако постоје значајне разлике између појединих земаља, дати су примјери (доље) појединих области које могу да буду искључене из заштите патентом:

- Открића и научне теорије;
- Естетске креације;
- Планови, правила и методи за обављање менталних активности;
- Открића материја које већ постоје у природи;

- Проналасци који су супротни јавном поретку, моралу или заштити здравља;
- Дијагностички, терапеутски и хируршки методи лијечења људи или животиња;
- Биљке и животиње, осим микроорганизама, те основни биолошки поступци за добијање биљака и животиња, различити од небиолошких и микробиолошких поступака и
- Рачунарски програми.

Заштита рачунарског софтвера

У неким земљама математички алгоритми, који су основ за побољшање функционалности рачунарског софтвера, могу да буду заштићени **патентом**, а у другим земљама они су експлицитно искључени као **непатентабилни**. У неким из ове друге категорије земаља проналасци у вези са софтвером, ипак, могу да буду заштићени патентом под условом да софтвер **технички доприноси** стању технике. Да бисте добили више информација о патентирању рачунарског софтвера у вашој земљи, контактирајте са вашом државном или регионалном установом за патенте (погледати у

Анексу I листу интернетских страница установа за патенте).

У већини земаља циљни и изворни кôд рачунарских програма може да буде заштићен **ауторским правом**. Заштита ауторским правом не зависи од регистрације, иако је у неким земљама необавезна регистрација могућа и пожељна. Заштита ауторским правом је према обиму ужа од заштите патентом, јер обухвата само израз неке идеје, а не и саму идеју. Многе фирме штите циљни кôд рачунарског програма ауторским правом, а изворни кôд чува се као **пословна тајна**.

Како се оцјењује да ли је проналазак нов, односно да ли представља новост?

Проналазак је нов, односно представља новост ако није обухваћен **стањем технике**. Стање технике се уопштено односи на све релевантно техничко знање доступно јавности било гдје у свијету прије првог датума подношења одговарајуће пријаве патента, а укључује, *inter alia*, патенте, пријаве патената и непатентну литературу свих врста.

Дефиниција стања технике значајно се разликује од земље до земље. У многим земљама стањем технике се сматра било која информација која је постала доступна јавности било гдје у свијету у писаној форми, путем вербалне комуникације, излагања или путем јавне употребе. Сходно томе, објављивање проналаска у научном часопису, његово представљање на конференцији, комерцијална употреба или приказивање у каталогу фирме - све то представља радње које могу да пониште новост проналаска и учине га неподобним за патентирање. Посебно је важно спријечити случајно откривање проналаска прије подношења пријаве патента. Помоћ компетентног патентног заступника често је пресудна за јасно одређивање шта све садржи стање технике. Стање технике често садржи и "тајно стање технике", као што су поднесене, а још увијек необјављене пријаве патената које тек треба да буду објављене у каснијој фази поступка.

Када се сматра да проналазак "има инвентивни ниво"?

Проналазак има инвентивни ниво, односно неочигледан је онда када за стручњака из одговарајуће области технике не произилази на очигледан начин из стања технике. Намјена услова неочигледности је да обезбиједи да се патенти признају само за стварно креативна и инвентивна достигнућа, а не за откривање онога што лице просјечног знања у одговарајућој области може лако да закључи на основу познатог стања технике.

На основу судских одлука у неким земљама, у даљњем тексту наведени су примјери онога што се не сматра инвентивним: једноставна промјена величине, чињење производа преносивим, замјена мјеста дијелова, замјена једног материјала другим или једноставна замјена еквивалентним дијелом или функцијом.



Патент за антибиотик азитромицин хрватске фирме „Плива“ донио је тој фирми милионе долара зараде током прошле деценије. Патент је био основ за успјешан уговор о лиценци с једном великом иностраном фармацеутском фирмом

Шта се подразумева под "индустијски примјенљив"?

Да би био заштићен патентом, проналазак мора да буде подобан за коришћење у индустријске или пословне сврхе. Проналазак не може да буде тек теоретски феномен, него мора да буде употребљив и да доноси неку практичну корист. Израз „индустијски“ овдје треба схватити у најширем смислу, односно као било шта различито од чисто интелектуалне или естетске активности, што укључује, на примјер, и пољопривреду. У неким земљама, умјесто индустријске примјенљивости, одговарајући критеријум је корисност. Услов корисности је постао посебно важан за патенте који за предмет имају секвенце гена, чија корисност можда није позната у тренутку подношења пријаве.

Патенти у области биолошких наука

Посљедњих година биљежи се значајан раст броја патената из области биолошких наука (посебно биотехнологије), али су се појавиле значајне разлике између појединих земаља у погледу тога шта може да се патентира. Готово све земље су дозволиле да се патентирају проналасци који укључују **микроорганизме** и захтијевају депоновање узорка микроорганизама у признатој депозитној установи када микроорганизам још није јавно доступан и не може да буде адекватно описан на други начин. Многе земље искључују патентабилност **биљака и животиња**, али дозвољавају патентирање биолошких материјала

Шта је „услов откривања“ проналаска?

Сходно националном законодавству већине земаља, у **пријави патента проналазак мора да буде откривен**, односно мора да буде описан на довољно јасан и потпун начин тако да га стручњак из одговарајуће области технике може да примијени. У неким земљама закон о патентима захтијева да проналазач открије "**најбољи начин**" за примјену проналаска. У случају патената који укључују микроорганизме многе земље захтијевају да ти микроорганизми буду депоновани у **признатој депозитној установи**.

који су прочишћени и изоловани из њиховог природног окружења, или произведени техничким поступком. Национално законодавство може, такође, садржавати попис специфичних врста проналазака који не могу да се заштите патентом, као што су поступци клонирања људи или процеси модификовања генетског идентитета матичних ћелија људских бића. Зависно од земље, **нове биљне сорте** могу да се заштите путем патентног система, специфичног система за заштиту нових биљних сорти (погледати www.upov.int за више информација), или комбиновањем оба наведена начина.

Која права се стичу патентом?

Носилац признатог патента има **искључиво право да спријечи** сва друга лица да комерцијално користе проналазак. То укључује право да спријечи или заустави друга лица да неовлашћено производе, користе, нуде на продају, продају или увозе производ или поступак заснован на признатом патенту, без дозволе носиоца права.

Важно је истаћи да сам патент не обезбјеђује свом носиоцу тзв. слободу коришћења или право експлоатисања технологије заштићене патентом, него само право да спријечи друге. Иако ово може да се чини као једва примјетна разлика, она је суштински значајна за разумијевање патентног система и тога како међусобно повезани патенти утичу једни на друге. У ствари, патенти које посједују други могу да се преклапају с вашим патентом, обухватају га или допуњавају. Због тога, може бити потребно да прибавите лиценцу за коришћење проналазака других носилаца патената како бисте могли да комерцијализујете ваш сопствени патент и обрнуто.

Такође, прије него што одређени проналасци (као што су, на примјер, лијекови) могу да се комерцијализују, неопходно је прибавити и неке друге дозволе (као што је, нпр., дозвола за стављање у промет од одговарајућег надлежног органа).

Ко је проналазач, а ко носилац патента?

Лице које је креирало проналазак је **проналазач**, а лице (или фирма) које подноси пријаву патента је **подносилац пријаве** патента, **носилац или власник** патента. Иако у неким случајевима проналазач може истовремено да буде и подносилац пријаве, често су то два различита ентитета; наиме, подносилац пријаве је често фирма или истраживачки институт у ком проналазач ради. Сљедеће специфичне околности заслужују даљњу анализу:

- **Проналасци из радног односа.** У многим земљама проналасци из радног односа аутоматски припадају послодавцу. У неким земљама то правило вриједи само ако је наведено у уговору о раду између послодавца и запосленог. У неким случајевима (нпр., уколико не постоји уговор о запослењу) проналазач може да задржи право да економски искоришћава проналазак, али је послодавцу дато неискључиво право да проналазак користи у интерне сврхе (енгл. "shop rights"). Веома је важно да се упознате са законодавством у вашој земљи, те да обезбиједите да у уговору о запослењу буде наведена одредба о питањима својине на проналасцима насталим у радном односу, како би се избјегли евентуални спорови.

- **Независни извршиоци.** У већини земаља независни извршилац ког фирма ангажује да развије нови производ или поступак посједује сва права на проналазак, уколико изричито није утврђено другачије. То значи да, осим ако независни извршилац нема уговор с фирмом, којим на фирму преноси права на проналазак, фирма уопштено неће имати право својине на проналаску чак и ако је платила за развитак проналаска.
- **Супроналазачи.** Када више лица значајно допринесе конципирању и реализовању проналаска, онда она морају да буду третирана као супроналазачи и као такви поменути у пријави патента. Уколико су супроналазачи истовремено и подносиоци пријаве патента, онда ће признати патент бити заједнички.
- **Сувласници.** Различите земље и институције имају различите одредбе у вези с коришћењем или заштитом патената чији су носиоци више од једног субјекта или лица. У неким случајевима ниједан сувласник не може да лиценцира патент или тужи трећу страну за повреду права без сагласности осталих сувласника..

Кратка листа за провјеру

- **Да ли треба да патентом заштитите свој проналазак?** Имајући у виду предности заштите патентом, испитajte и alternative (тајна, мали патент itd.) и направите анализу односа између могуће користи и троškova. Проčitajte више о patentима и sljedećим одjeljcима, како бисте били сигурни да сте donijeli odluku zasnovanu на адекватним информацијама.
- **Да ли је ваш проналазак патентабилан?** Имајте у виду услове за стицање патента, потражите податке о томе шта је патентабилно у вашој земљи и претражите стање технике (погледајте сљедећи одјељак).
- **Увјерите се у јасноћу одредби које се односе на право на проналазак** између фирме, запослених и било ког другог пословног партнера који је евентуално учествовао било финансијски или технички у развиту проналаска.

2. Како добити патент?

Гдје да почнете?

Уопштено, први корак је **претраживање стања технике**. Са више од 40 милиона патената одобрених широм свијета и с милионима одштампаних публикација, што представља потенцијално стање технике за вашу пријаву патента, постоји озбиљан ризик да ће неке референце, или комбинација референци, учинити да ваш проналазак није нов или да није неочигледан, те да је самим тим непатентабилан.

Претраживање стања технике ће спријечити да изгубите новац за подношење пријаве патента уколико претраживањем буду откривене референце из стања технике које ће вјероватно искључити могућност да патентујете ваш проналазак.

Претраживање стања технике треба проширити на

сву релевантну непатентну литературу, укључујући техничке и научне стручне часописе, уџбенике, конференцијске зборнике радова, тезе, интернетске странице, брошуре фирми, комерцијалне публикације и новинске чланке.

Патентна информација је **јединствен извор класификованих техничких информација**, које фирмама могу да буду веома значајне за стратешко пословно планирање. Већина значајних проналазака се открива јавности први пут тек када је објављен патент или пријава патента. Сходно томе, патенти и објављене пријаве патената су средство за упознавање са актуелним истраживањима и иновацијама често много прије него што се одговарајући иновативни производ појави на тржишту. Претраживање патената би требало да буде дио основних улагања у истраживање и развитак сваког привредног субјекта.

Значај претраживања база података о патентима

Осим провјере да ли је проналазак патентабилан, благовремено и дјелотворно претраживање база података о патентима може да обезбиједи веома корисне информације и сазнања о:

- истраживачким и развојним активностима актуелних и будућих конкурената;
- тренутним трендовима у одговарајућој области технике;
- технологијама погодним за лиценцирање;

- потенцијалним снабдјевачима, пословним партнерима или изворима истраживања;
- потенцијалним тржишним нишама у земљи и иностранству;
- релевантним патентима других, како бисте обезбиједили да их ваш производ не повређује (слобода пословања);
- релевантним патентима који су истекли и технологијама које су у јавном домену, те могућим новим развојним трендовима базираним на постојећим технологијама.

Како и гдје можете да претражите стање технике??

Патенти и пријаве патената које су објавиле многе канцеларије за патенте данас су доступни on-line, што омогућава лакше претраживање стања технике. Листа установа за интелектуалну својину које имају своје базе података о патентима које су доступне on-line, и то бесплатно, може да се пронађе на: www.wipo.int/ipdl/en/resources/links.jsp. Осим тога, већина државних установа за патенте нуди услугу претраживања патената уз плаћање накнаде.

Иако је приступ патентним информацијама значајно једноставнији захваљујући Интернету, није лако извршити висококвалитетно претраживање патената. Патентни жаргон је често комплексан и неразумљив и професионално претраживање

захтијева обимно знање и стручност. Иако се прелиминарно претраживање може да спроведе коришћењем бесплатних on-line база података о патентима, већина фирми којима је потребна информација о патентима за доношење кључних пословних одлука (нпр., да ли да поднесу пријаву патента или не) се уопштено ослања на услуге патентних професионалаца и/или користе софистицираније комерцијалне базе података.

Претраживање стања технике може да буде извршено на основу кључних ријечи, класификације патената или неког другог критеријума за претраживање. Утврђено стање технике зависи од коришћене стратегије претраживања, система класификације који је коришћен, техничке стручности лица које је спровело претраживање и базе података о патентима која је коришћена.

Међународна класификација патената

Међународна класификација патената (IPC) је хијерархијски систем који се користи за класификацију и претраживање патентних докумената. Такође, служи и као инструмент за уређивање збирки патентних докумената, затим, као основ за селективну дисеминацију информација и као основ за утврђивање стања технике у датој области технике. Седмо издање Међународне класификације патената састоји се од **8 секција**, које су подијељене на **120 класа**, **628 поткласа** и приближно **69.000 група**. Поменутих осам секција су:

А. Текуће животне потребе;

Б. Обрађивање и прерађивање; промет и транспорт;

Ц. Хемија и металургија;

Д. Текстил и папир;

Е. Грађевинарство и рударство;

Ф. Машинство; освјетљење; гријање; наоружање; минирање;

Г. Физика;

Х. Електротехника.

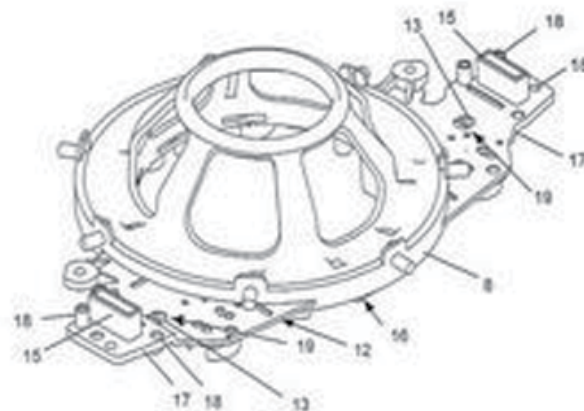
Тренутно више од 100 земаља користи IPC за класификацију својих патената:

www.wipo.int/classifications/en/ipc/index.html.

Како се подноси пријава патента?

Након извршеног претраживања стања технике и одлуке да се затражи заштита патентом, потребно је припремити **пријаву патента** и поднијети је одговарајућој **државној или регионалној установи за патенте**. Пријава садржи потпун опис проналаска, патентне захтјеве који одређују обим заштите патентом, нацрт и апстракт (више о структури патентне пријаве погледати на страници 24). Неке канцеларије за патенте дају могућност пријавиоцима да пријаве патента шаљу путем Интернета. У неким земљама постоји могућност да се поднесе привремена пријава патента (погледати текст у оквиру на страници 23).

Обично патентни заступник или адвокат који ће заступати ваше интересе током поступка пријављивања припрема пријаву патента. На следећој страници је дат основни преглед поступка по пријави патента. Потребно је нагласити да може да буде важних разлика између различитих земаља и да је увијек најбоље провјерити са установом за патенте одговарајуће земље или са овлашћеним патентним заступником у тој земљи информације о актуелној процедури и важећим таксама.



Међународна пријава број PCT/DE2003/003510
Управљач моторног возила са интегрисаним
модулом ваздушног јастука

Обрађивање пријаве- корак по корак

Кораци које установа за патенте предузима у поступку признања патента варирају, али уопштено слиједе сличан пут:

- **Формално испитивање:** Установа за патенте испитује пријаву како би утврдила да ли испуњава административне услове, односно формалности (нпр., да ли садржи сву релевантну документацију и да ли је плаћена такса за пријаву патента).
- **Претраживање:** У многим земљама установа за патенте спроводи испитивање како би утврдила стање технике у одговарајућој области технике из које је проналазак. Добијени извјештај о претраживању се користи током суштинског испитивања како би се патентни захтјеви упоредили са стањем технике.
- **Суштинско испитивање:** Циљ суштинског испитивања је да се утврди да пријава испуњава услове патентабилности. Међутим, све установе за патенте не провјеравају да ли пријаве испуњавају услове патентабилности, а неке то раде само по захтјеву поднесеном унутар одређеног временског периода. Резултати испитивања шаљу се у писаној форми подносиоцу пријаве (или његовом заступнику) како би му се пружила могућност да одговори на примједбе и/или да отклони евентуалне недостатке који се уоче током испитивања. Често је резултат овог процеса сужавање обима заштите.
- **Објављивање:** У већини земаља патентна пријава се објављује 18 мјесеци након датума

подношења прве пријаве. У принципу, установе за патенте, такође, објављују патент чим буде признат.

- **Признање:** Ако резултат процеса испитивања буде позитивна одлука, онда установа за патенте признаје патент и издаје исправу о признатом патенту.
- **Опозиција:** Многе установе за патенте предvide временски период током којег треће лице може да оспори признање патента, на примјер, на основу тога што проналазак за који је поднесена пријава патента није нов. Поступак опозиције може да буде предвиђен прије признања и/или послје признања, а могућ је током одређеног временског периода.

Подношење пријаве патента



Formalno ispitivanje



Објављивање пријаве



Претраживање и суштинско испитивање



Признање и објављивање



Поступак опозиције

Наведени шематски приказ представља процедуру за признање патента у неким установама за патенте. Имајте у виду да одговарајуће процедуре могу да варирају од једне до друге установе за патенте.

Колико кошта заштита проналаска патентом?

Трошкови су значајно различити од земље до земље, а у националном оквиру зависе од чинилаца као што су природа проналаска, његова комплексност, хонорар заступника, дужина пријаве и недостаци на које током испитивања укаже установа за патенте. Важно је имати то на уму и обезбиједити новчана средства за трошкове у вези са пријавом патента и њеним одржавањем:

- Уопштено постоје трошкови у вези са обављањем **претраживања стања технике**, посебно ако користите услуге стручњака;
- Постоје званично прописане **таксе за подношење пријаве** које варирају од земље до земље. Надлежна државна или регионална установа за патенте може да вам дâ детаље о структури трошкова. Неке земље имају попусте за мала и средња предузећа и/или за пријаве поднесене on-line, односно путем Интернета. Осим тога, неке земље дозвољавају убрзано испитивање уз плаћање додатних такси.
- Уколико се ослоните на услуге патентног заступника/адвоката који би вам помогао у поступку подношења пријаве (нпр., да вам обезбиједи мишљење о патентабилности, припреми предлог пријаве патента, припреми нацрт на прописан начин и води кореспонденцију са установом за патенте) имаћете додатне трошкове.

- Када установа за патенте призна патент, морате да платите **таксу за одржавање права или за обнављање**, односно продужење ваљаности, обично на годишњем нивоу, како бисте одржали ваљаност патента;
- У случају да одлучите да заштитите ваш проналазак у иностранству, требало би да имате у виду и **одговарајуће званичне таксе за подношење пријаве** у односним земљама, затим, **трошкове превоза** и трошкове услуга локалног **патентног заступника** (што је за стране подносиоце пријава обавезно у многим земљама).
- У случају проналаска који укључују микроорганизме, када је неопходно **депоновање микроорганизама** или биолошког материјала код признате депозитне установе, морају да се плате таксе за пријаву, депоновање и тестирање одрживости депонованог материјала.



ОАПИ патент број 40893. Сет за хитну аутотрансфузију (EAT-SET), који је пронашао и патентирао нигеријски доктор Овието Овадје, олакшава уклањање крви из тјелесних шупљина код пацијената са унутрашњим крварењем. Таква крв се након филтрирања поново даје инфузијом. Производ су комерцијализовале фирме EAT-SET Industries и First Medical and Sterile Products.

Када поднијети пријаву патента?

Уопштено, пожељно је поднијети пријаву за заштиту патентом чим будете имали све информације које су вам потребне за припрему уредне пријаве патента. Ипак, постоји низ чинилаца који помажу подносиоцу пријаве да одлучи које је најбоље вријеме за подношење пријаве патента. Разлози да се побринете да ваша пријава буде поднесена што раније укључују сљедеће:

- У већини земаља свијета (с важним изузетком Сједињених Америчких Држава, погледајте текст у оквиру на страници 22) патенти се признају на основу **првенства у подношењу пријаве**. Сходно томе, подношење пријаве што раније је важно да бисте обезбиједили право првенства, тј. да бисте били први подносилац пријаве за одређени проналазак како не бисте изгубили право на ваш проналазак због других.
- Подношење пријаве за заштиту патентом што раније је корисно уколико тражите **финансијску подршку**, или уколико желите да **лиценцирате** свој проналазак како бисте га комерцијализовали.
- Уопштено, ви можете да остварите права из вашег патента само онда када га призна одговарајућа установа за патенте, што је поступак који може да потраје неколико година (погледајте страницу 26).

Међутим, журба при подношењу пријаве патента чим сте дошли до проналаска, такође, може да буде проблем због сљедећих разлога:

- Уколико пријаву поднесете прерано, а затим треба да је измијените, уопштено неће бити могуће направити значајније измјене у оригиналном опису проналаска.
- Једном када поднесете пријаву патента у једној земљи или регији, обично имате **12 мјесеци** да поднесете пријаву за исти проналазак у осталим земљама које су вам интересантне за пословање, како бисте искористили датум подношења ваше прве пријаве (погледајте објашњење датума првенства на страници 30). То може да буде проблем уколико су за вашу фирму превисоки трошкови подношења пријаве и плаћања такса за одржавање у различитим земљама. Један начин за рјешавање овог проблема је одлагање плаћања трошкова превођења и плаћања националних такса за период од 30 мјесеци на основу **Уговора о сарадњи у области патената (РСТ)** (погледајте странице 32. и 33).

Када сте одредили право вријеме за подношење патентне пријаве, важно је да имате на уму да пријаву треба поднијети прије откривања проналаска јавности. Било какво откривање јавности прије подношења пријаве (нпр., у сврху истраживања тржишта, инвеститорима или пословним партнерима) требало би урадити тек након потписивања уговора о повјерљивости или неоткривању.

Колико је важно држати проналазак у тајности прије подношења пријаве патента?

Уколико желите да добијете патент за ваш проналазак, апсолутно је неопходно **држати проналазак у тајности** прије подношења пријаве патента. У многим околностима јавно откривање вашег проналазак прије подношења пријаве поништило би новост вашег проналазак, чинећи га тиме непатентабилним, осим уколико одговарајући законски прописи не предвиђају период у ком је могуће открити проналазак без штетних посљедица, тзв. grace-период (погледајте страницу 23).

Зато је изузетно важно за проналазаче, истраживаче и привредне субјекте да избјегну било какво откривање проналазак које може да утиче на патентабилност прије него што пријава патента буде поднесена.



Међународна пријава број PCT/IB01/00706.
Побољшања у пуњењу мобилних телефона

Први подносилац против првог проналазача

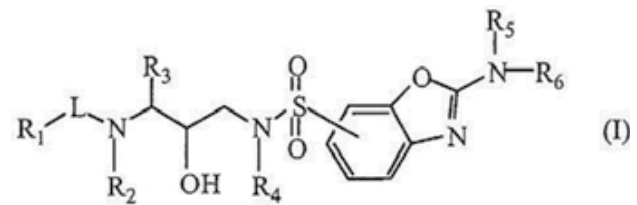
У већини земаља **патент се признаје лицу које прво поднесе пријаву патента** за тај проналазак. Важан изузетак су Сједињене Америчке Државе, гдје се примјењује систем првог проналазача, према ком ће, у случају подношења сличних пријава патената, патент бити додијељен

проналазачу који први осмисли и оствари проналазак, без обзира на то чија пријава патента је прва поднесена. С циљем доказивања својине у оквиру система **“првог проналазача”**, кључно је имати уредне, исправно потписане и датиране **лабораторијске биљешке**, које могу да служе као доказ у случају спора с другом фирмом или проналазачем.

Шта је " grace-период"?

Законодавство неких земаља обезбјеђује тзв. **grace-period** (рок поштеде) од 6 или 12 мјесеци од тренутка када пријавилац или подносилац пријаве открије проналазак па до подношења пријаве, а у том периоду проналазак не губи патентабилност због откривања. У таквим земљама фирма може да открије свој проналазак, на примјер, приказати га на сајму, објавити га у пословном каталогу или техничком часопису, и онда поднесе пријаву патента током „периода поштеде“ без губитка патентабилности проналазка и онемогућавања да се патент призна.

Међутим, то није случај у свим земљама, тако да вас ослањање на „период поштеде“ из ваше земље може да спречи да заштитите свој проналазак на другим тржиштима која вас интересују, а гдје „период поштеде“ није предвиђен.



Међународна пријава број PCT/EPO2/05212. Широки спектар 2-амино-бензоксазола сулфонамиде инхибитора протеазе ХИВ-а

Привремена пријава патента

У неколико земаља (укључујући Аустралију, Канаду, Индију и Сједињене Америчке Државе) подносиоци пријава имају могућност да поднесу привремену пријаву патента. Намјера је да привремена пријава патента буде релативно јефтина могућност уласка у патентни систем. Подносиоци пријаве онда могу да сачекају до годину дана прије него што поднесу комплетну пријаву патента. Детаљи о томе како функционише привремена пријава патента варирају

од земље до земље, али у свим земљама у којим је та могућност предвиђена постоје неке заједничке карактеристике:

- Привремене пријаве патента уопштено се не подвргавају суштинском испитивању;
- Званичне таксе за подношење пријаве су ниже него таксе предвиђене за комплетне пријаве патента;
- Привремена пријава не садржи патентне захтјеве, али се, ипак, захтијева потпун опис проналазка.

Каква је структура пријаве патента?

Пријава патента има низ функција:

- Одређује правни обим заштите патентом;
- Описује природу проналаска, укључујући упутства како реализовати проналазак;
- Пружа детаље о проналазачу, носиоцу патента и друге правне информације.

Пријаве патената имају сличну структуру широм свијета и састоје се од **захтјева за признање патента, описа проналаска, патентних захтјева, нацрта** (уколико је неопходан) и апстракта. Патентни докуменат може да садржи од неколико до више стотина страница, зависно од природе одређеног проналаска и области технике којој припада.

Захтјев за признање патента

Садржи информације о називу проналаска, датуму подношења, датуму првенства и библиографске податке као што су име и адреса подносиоца пријаве и проналазача.

Опис проналаска

Писани опис проналаска мора да описује проналазак довољно детаљно тако да стручњак из одговарајуће области технике може да реконструише и примени проналазак на основу описа проналаска и нацрта без даљњег улагања инвентивног напора. Уколико то није случај, патент можда неће бити признат, или може да буде оспорен током судског поступка.

Патентни захтјеви

Патентни захтјеви одређују обим заштите патентом. Патентни захтјеви су апсолутно кључни за заштићени проналазак, јер ако су лоше састављени, резултат чак и истински вриједног проналаска може да буде безвриједан патент који је лако заобићи. При вођењу патентног спора пред судом тумачење патентних захтјева је уопштено први корак у одређивању да ли је патент важећи и да ли је патент повријеђен. Нарочито се препоручује да се потражи савјет стручњака у састављању предлога пријаве патента, а посебно патентних захтјева.

Примјер патентних захтјева:

Прва два патентна захтјева број US4641349 названа "Систем идентификације дужицом ока":

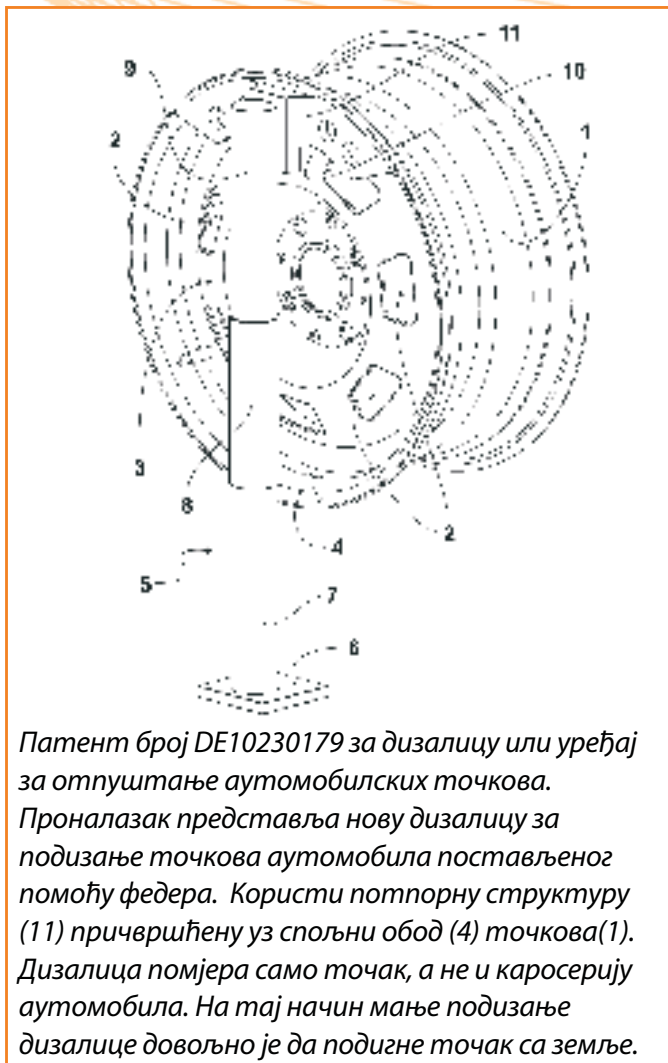
1. Метод за идентификацију лица састоји се од: чувања слике најмање дијела дужице или зјенице ока лица; освјетљавања дужице и зјенице ока неидентификованог лица; добијања макар једне слике најмање истог дијела дужице и зјенице ока неидентификованог лица и упоређивања најмање дијела дужице добијене слике са сачуваном сликом која служи као информација за препознавање неидентификованог лица.

2. Метод према захтјеву 1, у ком освјетљавање укључује довођење дужице ока до најмање једне предодређене величине, упоређујући дио дужице добијене слике са сачуваном сликом ока чија зјеница има исту предодређену величину.

Нацрт

Нацрт приказује техничке детаље проналаска на апстрактан и визуелан начин. Он помаже да се објасне информације, средства или резултати који су откривени у опису проналаска. Нацрт није увијек неопходан дио пријаве. Нацрт, углавном, није потребан уколико проналазак представља поступак или метод како се нешто ради. Уколико је, ипак, потребан, онда његову прихватљивост одређују формална правила.

Примјер нацрта:

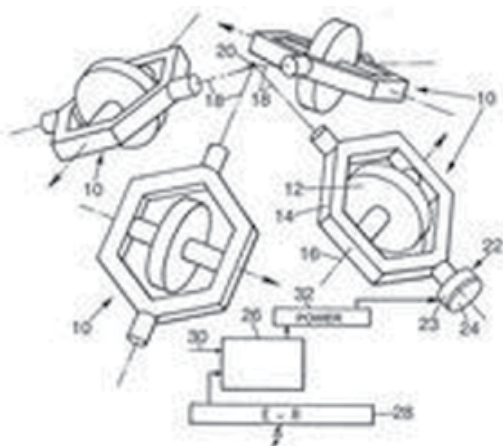


Апстракт

Апстракт је кратак резиме садржине проналаска. Када установа за патенте објављује патент, апстракт се налази на првој страници. Апстракт понекад коригује или саставља патентни испитивач у надлежној установи за патенте.

Колико времена треба да се добије заштита патентом?

Вријеме које је потребно да се одобри патент значајно се разликује од установе до установе и зависи и од области технике, а обухвата распон од неколико мјесеци до неколико година, обично између 2 до 5 година. Неке установе за патенте имају утврђену процедуру за убрзано признање које подносилац пријаве може да затражи у посебним околностима.



Међународна пријава број PCT/FRI2004/000264.
Уређај за контролисање положаја сателита
помоћу жirosкопских покретача

Од ког је датума ваш проналазак заштићен?

Ваша права ефективно почињу од датума признања вашег патента и од тада можете да поведете парницу због неовлашћеног коришћења проналаска против трећих лица. У неким земљама можете да поднесете тужбу за повреду која је настала између датума објављивања пријаве патента (обично 18 мјесеци након што је пријава поднесена) и датума признања патента. У правилу, можете да тражите разумну одштету за коришћење патента у периоду између објављивања и признања. Међутим, то није случај у свим земљама (више о заштити на страницама 39, 40. и 41).

У неким земљама могуће је поднијети и пријаву патента и пријаву малог патента за исти проналазак. То се понекад ради због користи од заштите малим патентом (који се, уопштено, брже одобрава) док коначно патент не буде признат.

Исправљање признатог патента

Једном када је патент признат, савјетује се темељито коректурно читање како би се обезбиједило да нема погрешака или ријечи које недостају, посебно у патентним захтјевима.

Колико дуго траје заштита патентом?

Актуелни међународни стандард обезбјеђује трајање заштите од **20 година** од датума подношења пријаве патента под условом да су таксе за одржавање плаћене на вријеме и ако током тог периода није било позитивно ријешених захтјева о неваљаности или опозиву патента.

Док наведено вриједи за правни живот патента, **пословни или економски живот патента** је завршен уколико је технологија заштићена патентом застарјела, уколико не може да буде комерцијализована, или уколико производ базиран на њој није успешан на тржишту. У свим таквим околностима носилац патента може да одлучи да више не жели да плаћа таксе за одржавање или

обнављање, пуштајући да патент истекне прије рока од 20 година и, у складу с тиме, дозвољава да пређе у јавни домен.

У неким земљама заштита може да буде продужена и на више од 20 година или, у веома специфичним околностима, може да буде одобрен **цертификат о допунској заштити (SPC)**. То је случај, на примјер, за патенте из области фармације због одлагања комерцијализације ради времена које је потребно да одговарајући државни органи дају одобрење за стављање у промет. Цертификат о допунској заштити има ограничено трајање и, уопштено, не може да важи дуже од пет година.

Подносена пријава патента

Многе фирме на својим производима означавају проналазак ријечима „поднесена пријава патента“ или „пријављен патент“, што је понекад праћено и бројем патентне пријаве. Слично томе, једном када је патент признат, фирме све чешће стављају информацију која указује на то да је производ

патентиран, а која понекад укључује и број патента. Иако ови наводи не обезбјеђују правну заштиту против повреде, они, ипак, могу да послуже као упозорење које ће одвратити друге од копирања производа у цјелини или бар неких његових иновативних својстава.

Да ли вам је потребан патентни заступник за подношење патентне пријаве?

Припремити пријаву патента и пратити је до тренутка признања патента представља комплексан задатак. Поднијети пријаву за заштиту патентом значи сљедеће:

- Извршити претраживање стања технике с циљем идентификовања оног стања технике које би ваш проналазак учинило непатентабилним;
- Саставити патентне захтјеве и потпун опис проналаска комбинујући правни и технички језик;

- Дописивати се с државном или регионалном установом за патенте, а посебно током суштинског испитивања пријаве патента;
- Вршити неопходне измјене и допуне у пријави патента које захтијева установа за патенте.

Сви ови аспекти захтијевају темељито познавање патентног права и праксе установа за патенте.

Зато, **чак и ако правна и техничка помоћ уопштено није обавезна, нарочито се препоручује**. Препоручљиво је ослонити се на патентног заступника који има одговарајуће правно знање и искуство, као и техничко знање из области технике из које је проналазак. Већина закона прописује да стране подносиоце пријаве репрезентује овлашћени локални патентни заступник.



Патент број EP1165393.

Патент Torbena Flanбаута за "Уређај за истовремено сипање течности из посуде и мијешање ваздуха у течности", лиценциран данској фирми Мени А/С из категорије малих и средњих предузећа, постао је најпродаванији производ те фирме

Да ли можете да тражите заштиту за више проналазака у оквиру једне пријаве?

У већини закона о патентима постоје одређена ограничења о броју различитих проналазака који могу да буду укључени у једну патентну пријаву. Та ограничења укључују тзв. **услов јединства проналаска**. Док неки закони о патентима прописују другачије врсте захтјева у погледу јединства проналаска (нпр., закон о патентима Сједињених Америчких Држава), други (Конвенција о европском патенту и Уговор о сарадњи у области патената)

дозвољавају да групе проналазака повезаних тако да формирају један „**инвентивни концепт**“ буду укључене у једну пријаву патента. У случају недостатка јединства проналаска, од подносиоца пријаве може да се тражи или да ограничи патентне захтјева, или да подијели пријаву (тзв. издвојена пријава).

Као резултат разлика између важећих закона, у неким земљама је довољна једна пријава патента, а у другим земљама у истом случају морају да се поднесу двије или више пријава.

Кратка листа за провјеру

- **Да ли је ваш проналазак патентабилан?**

Извршите претраживање стања технике и користите базе података о патентима.

- **Подношење патентне пријаве.** Размотрите важност ангажовања патентног заступника/адвоката који је стручан у одговарајућој области технике, а посебно за припрему предлога патентних захтјева.
- **Најбоље вријеме за подношење пријаве.**

Размотрите разлоге за раније/касније подношење пријаве и размислите о најбољем могућем тренутку за подношење пријаве патента.

- **Немојте објављивати информације о** проналаску прерано како не бисте угрозили његову патентабилност.
- **Таксе за одржавање.** Не заборавите платити таксе за одржавање или обнављање на вријеме како би ваш патент остао важећи.

3. Заштита патентом у иностранству

Зашто поднијети пријаву патента у иностранству?

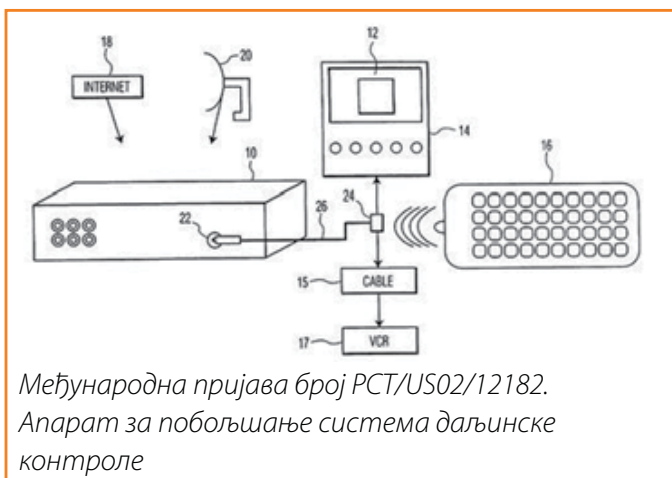
Патенти су **територијално право**, што значи да је проналазак заштићен само у земљи или регији у којој је остварена заштита патентом. Другим ријечима, ако вам патент није признат у одређеној земљи, онда ваш проналазак у тој земљи неће бити заштићен, што омогућује било коме да производи, користи, увози или продаје ваш проналазак у тој земљи.

Заштита патентом у иностранству омогућиће вашој фирми искључива права на проналазак заштићен у појединим земљама. Осим тога, заштита у иностранству омогућује вашој фирми да лиценцира проналазак страним фирмама, да развије облике спољне сарадње и да приступи појединим тржиштима у партнерству с другима.

Када треба да поднесете пријаву патента у иностранству?

Датум ваше прве пријаве за одређени проналазак зове се **датум првенства** и сљедеће пријаве које у другим земљама поднесете у периоду од 12 мјесеци (у оквиру тзв. **периода првенства**) имаће користи од раније пријаве и предност у односу на друге пријаве за исти проналазак који су друга лица поднијела након датума првенства. Нарочито се препоручује да пријаву патента у иностранству поднесете током поменутог периода првенства.

Након истека периода првенства, а прије првог објављивања патента од установе за патенте (обично **18 мјесеци** након датума првенства), ви и даље имате могућност да поднесете пријаву за заштиту истог проналазак патентом у другим земљама, али више нећете моћи да захтијевате право првенства из ваше раније пријаве. Једном када је проналазак откривен јавности, више нећете моћи да добијете заштиту патентом у иностранству због губитка новости проналазак.



Гдје би требало да заштитите свој проналазак?

С обзиром на то да је заштита проналаска у многим земљама скуп подухват, фирме би требало да пажљиво бирају земље у којима траже заштиту. Приликом одабира гдје да поднесете захтјев за заштиту размотрите сљедећа кључна питања:

- Гдје је вјероватно да ће патент бити комерцијализован?
- Која су главна тржишта за сличне производе?
- Који су трошкови укључени у поступак заштите за свако циљано тржиште и колики је ваш буџет?
- Гдје су сједишта главних конкурената?
- Гдје ће се производити одређени производ?
- Колико ће тешко бити остварити права из патента у конкретној земљи?



Међународна пријава број PCT/IT98/00133.
Проналазак новог процеса обрађивања плута основ је за успјех италијанске фирме Grindi SRL, заснован на ексклузивности оствареној патентом у комерцијализацији новог текстилног материјала

Како да поднесете пријаву за заштиту патентом у иностранству?

Постоје три главна начина за заштиту проналаска у иностранству:

Национална рута: Можете да поднесете пријаву патента државној установи за патенте било које земље за коју сте заинтересовани на траженом језику и уз плаћање прописаних такса. Ова рута може да буде веома непогодна и скупа уколико је број земаља велики.

Регионална рута: Када су више земаља чланице регионалног патентног система, онда можете подношењем пријаве у одговарајућој регионалној установи да остварите заштиту дјелотворну на територији свих или неких од земаља те регије. Регионалне установе за патенте су:

- Афричка организација за интелектуалну својину (OAPI) (www.oapi.wipo.net),
- Афричка регионална организација за интелектуалну својину (ARIPO) (www.aripo.wipo.net),
- Евро-азијска патентна организација (EAPO) (www.eapo.org),
- Европски завод за патенте (EPO) (www.epo.org) и
- Патентни завод Савјета заливске сарадње (www.gulf-patent-office.org.sa).

Међународна рута: Уколико ваша фирма жели да заштити проналазак у било којој од земаља чланица Уговора о сарадњи у области патената (РСТ), онда треба да размотрите да поднесете међународну пријаву РСТ. Да бисте били квалификовани за то, морате да budete држављанин или становник земље чланице РСТ-а, или ваш посао мора да има стварну и ефективну индустријску или комерцијалну присутност у некој од тих земаља. Подношењем једне међународне пријаве РСТ ви можете истовремено да тражите заштиту патентом за проналазак у више од 125 земаља чланица РСТ-а (погледати Анекс II). Та пријава може да буде поднесена или у вашој државној или у регионалној установи за патенте и/или у пријемној канцеларији РСТ-а у сједишту Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO) у Женеви у Швајцарској.



Међународна пријава број РСТ/US2001/028473. Америчка корпорација „EnviroScrub Technologies“, из категорије малих и средњих предузећа, користи РСТ при пријављивању за патентну заштиту на више страних тржишта за своју технологију за отклањање вишеструких загађивача из сагорјевања и индустријских процеса. Употреба РСТ-а при пријавама за заштиту у иностранству омогућила је предузећу „EnviroScrub“ да уђе у споразум о лиценцирању за глобални пласман технологије

Кратка листа за провјеру

- **Територијална права.** Запамтите да је заштита патентом територијално право.
- **Период првенства.** Искористите период првенства да поднесете пријаву за заштиту патентом у иностранству, али немојте пропустити крајње рокове, јер то може да вас спријечи да добијете заштиту патентом у иностранству.
- **Гдје да поднесете пријаву.** Размотрите гдје ћете имати користи од заштите и узмите у обзир трошкове заштите у различитим земљама.
- **Како да поднесете пријаву.** Размотрите коришћење РСТ-а да олакшате поступак пријављивања, да добијете на времену и да добијете значајне патентне информације на којима можете да базирате своје одлуке о даљњем стицању заштите патентом.

Предности РСТ-а

Уз 12 мјесеци периода првенства РСТ обезбјеђује бар још **18 додатних мјесеци** у оквиру којих подносилац пријаве може да испита комерцијални потенцијал свога производа у различитим земљама и одлучи гдје да затражи заштиту патентом. На тај начин се одлаже и плаћање такса и трошкова превоза повезаних с националним пријавама. Подносиоци пријава у великој мјери користе РСТ да би што дуже имали на располагању различите могућности избора.

Подносиоци пријава РСТ **добивају корисне информације** о потенцијалној патентабилности својих проналазака у облику **међународног извјештаја РСТ-а о претраживању** и **писаног мишљења међународног органа за испитивање**. Та документа обезбјеђују подносиоцу пријаве РСТ-а добар основ за доношење одлуке о томе да ли и гдје да затражи заштиту патентом.

Међународни извјештај о претраживању садржи листу докумената из стања технике широм свијета који су идентификовани као релевантни за одређени проналазак. У писаном мишљењу међународног органа за испитивање анализира се потенцијална патентабилност проналаска у свјетлу резултата међународног извјештаја о претраживању.

Једна пријава РСТ-а, на једном језику и с једним сетом такса има правни учинак у свим земљама чланицама РСТ-а. То значајно смањује **почетне трошкове поступка** у поређењу с подношењем одвојених пријава свакој појединачној установи за патенте. РСТ се, такође, може да користи за подношење пријава у неким од регионалних патентних система. Савјет како се подноси међународна пријава РСТ-а може да се добије у вашој државној установи за патенте, као и на www.wipo.int/pctt.

Шема поступка подношења пријаве РСТ-а



4. Комерцијализација патентиране технологије

Како да комерцијализујете патентирану технологију??

Бити носилац патента не гарантује комерцијални успех. То, заиста, јесте средство које повећава капацитет фирме да извуче корист од својих проналазака. С циљем обезбјеђивања опипљиве користи фирми, потребно је дјелотворно експлоатисати патент и он ће обично доносити добит само ако је производ базиран на патенту успешан на тржишту, или ако повећава репутацију и преговарачку моћ фирме. За увођење патентираног проналазак на тржиште постоји више могућности:

- Директна комерцијализација признатог патента;
- Продаја патента неком другом;
- Лиценцирање патента другима;
- Започињање заједничког улагања, или склапање неког другог стратешког савеза с онима који имају комплементарна добра.

Како да уведете патентирани производ на тржиште?

Комерцијални успех новог производа на тржишту не зависи само од његових техничких особина. Колико год проналазак може да буде сјајан с техничке тачке гледишта, уколико не постоји ефективна потражња за њим, или ако производ није адекватно пласиран на тржиште, мало је вјероватно да ће привући купце. Комерцијални успех, према томе, зависи и од низа других чинилаца, укључујући дизајн производа, расположива финансијска средства, развитак дјелотворне маркетиншке стратегије и цијену производа у односу на конкурентске или замјенске производе.

Да би се иновативни производ увео на тржиште, уопштено је од велике помоћи израђивање **бизнис плана**. Бизнис планови су дјелотворно средство за процјену изводљивости пословне идеје. Бизнис план је битан за приступање инвеститору ради добијања финансијских средстава за увођење на тржиште новог производа заштићеног патентом. Веома је важно да се у бизнис план укључе информације о патентима фирме и њеној патентној стратегији, јер је то јак индикатор новости производа, који, уједно, представља доказ о одговарајућој марљивости фирме и смањује ризик од повреде патената других компанија.

Да ли можете да продате свој патент?

Да, то се зове пренос права из вашег патента, и то трајни пренос својине на патенту на друго лице. Таква одлука мора да се веома пажљиво размотри.

Лиценцирањем вашег патента, умјесто преноса, ви остварујете корист од накнаде током периода важења вашег патента. Због тога, лиценцирање може да буде финансијски веома корисна стратегија. Пренос, с друге стране, значи да ће вам договорени износ бити исплаћен одједном, без обзира на то колико ће тај патент на крају постати профитабилан.

У неким приликама и пренос права може да има предности. Ако је при продаји патента договорена једнократна исплата, ви одмах остварујете добит, умјесто да чекате до 20 година да бисте ту добит реализовали прогресивно. Такође, избјегавате ризик да ће у међувремену нека друга технологија превазићи ваш патент. Осим тога, пренос права на патент фирми која тек почиње да ради може да буде предуслов за финансирање, уколико патент, иначе, не припада тој фирми.

У сваком случају то је индивидуална одлука заснована на вашим потребама и приоритетима. Ипак, пренос права на патент се уопштено не препоручује и носиоци права на патент обично дају предност задржавању својине на проналаску и давању лиценци.

Како да лиценцирате ваш патент другима на коришћење?

Патент је лиценциран када носилац права на патент (давалац лиценце) уступи другом лицу (стицалац лиценце) право коришћења признатог патента у обострано договорене сврхе. У таквим случајевима обично се између двију страна потписује уговор о лиценци којим се утврђују услови и предмет уговора.

Овлашћивање других лица да комерцијализују ваш заштићени проналазак на основу уговора о лиценци омогућиће вам **додатни извор прихода**, и то је уобичајен начин на који привредни субјекти експлоатишу искључива права стечена проналаском.

Лиценцирање је посебно корисно уколико фирма, која је носилац патента за проналазак, није уопште у стању да направи производ, или бар не у довољној количини да задовољи потребе тржишта, или да покрије жељено географско подручје.

Пошто уговор о лиценци захтијева вјешто преговарање и прављење нацрта, препоручљиво је да потражите помоћ стручњака за лиценцирање ради преговарања о условима и ради прављења нацрта уговора о лиценци. У неким земљама уговори о лиценци морају да буду регистровани код државног надзорног органа.

Колику висину накнаде да очекујете за ваш патент?

У уговорима о лиценци носилац патента обично добија једнократну исплату и/или периодичну лиценцну накнаду, које могу да буду засноване на броју продатих комада лиценцираног производа (лиценцна накнада по комаду), или на нето-приходу од продаје (лиценцна накнада на основу нето-прихода од продаје). У многим случајевима накнада за лиценцу патента је комбинација једнократне исплате и периодичних плаћања. Понекад лиценцну накнаду може да замијени одговарајући удио у фирми која је стицалац лиценце.

Иако за одређене привредне дјелатности постоје стандарди за висину лиценцне накнаде који могу да буду корисни за консултовање, не смије да се изгуби из вида да је сваки уговор о лиценци јединствен и да висина лиценцне накнаде зависи од посебних и веома различитих чинилаца о којима се преговара. Зато, индустријски стандарди понекад могу да буду користан полазни основ, али превише ослањања на такве стандарде је често неодговарајуће.



Патентна пријава за размјењивач топлине коју је поднио индијски проналазач, др Milinda била је предмет уговора о лиценци с малим и средњим предузећем из Мумбаија. Како је предвиђено уговором, проналазач је добио исплату у исто вријеме када је и потписан уговор, као и 4,5 % од нето-продаје. Стицалац лиценце, такође, носи трошкове подношења патентне пријаве и одржавања

Која је разлика између искључиве и неискључиве лиценце?

Постоје три типа уговора о лиценци, што зависи од броја лица којима ће бити дозвољено да користе патент:

- **Искључива лиценца:** један стицалац лиценце има право да користи патентирану технологију коју чак не може да користи ни сам носилац патента;
- **Јединствена лиценца:** један стицалац лиценце и носилац патента имају право да користе патентирану технологију и
- **Неискључива лиценца:** више стицалаца лиценце и носилац патента имају право да користе патентирану технологију.

У уговору о јединственој лиценци могу да постоје одредбе које јемче одређена права на искључивом основу, као и друге одредбе на јединственом или неексклузивном основу.



Патентирани метод за третирање отпадне воде који су развили истраживачи на National Autonomous University of Mexico (UNAM) постао је предмет успешног неексклузивног уговора о лиценци са IB-Tech, универзитетском подружном фирмом основаном да пружи иновативна рјешења за третирање отпадне воде

Да ли треба да одобрите искључиву или неискључиву лиценцу за ваш патент?

То зависи од производа и пословне стратегије ваше фирме. На примјер, уколико ваша технологија може да постане стандард који је потребан свима који дејствују на одређеном тржишту, неискључива широка лиценца имала би највећу предност. Уколико је за комерцијализацију вашег производа потребна једна фирма која ће значајно инвестирати (нпр., фармацевтски производ који захтијева инвестирање у клиничка испитивања), потенцијални стицалац лиценце неће жељети да се суочи с конкуренцијом других корисника лиценце, те може с правом да инсистира да добије искључиву лиценцу.

Када је најбоље вријеме да лиценцирате ваш проналазак?

Не постоји најбоље вријеме за лиценцирање вашег проналазак, а планирање правог тренутка зависиће од посебности одређеног случаја. Ипак, за независног предузетника или проналазача често је препоручљиво да започну да траже лиценцног партнера што је раније могуће како би обезбиједили прилив прихода који би био користан за покривање трошкова заштите проналазача. Нема потребе да се чека да патент буде признат. Важније од правог тренутка је пронаћи правог партнера, односно партнере, како би се остварио профит од комерцијализације патентираног проналазак.

Вредновање патента

Постоје многи различити разлози зашто је корисно или неопходно да фирма процијени вриједност патента, укључујући књиговодствене разлоге, лиценцирање, преузимања или спајања, пренос права или куповину добара интелектуалне својине, или прикупљање средстава. Пошто не постоји један јединствени метод вредновања патента који одговара свим околностима, најчешће се користе:

- **Метод прихода:** најчешће коришћен метод вредновања патента. Метод је усредсређен на очекивани прилив прихода који носилац патента може да оствари за вријеме важења патента.

- **Метод трошкова:** утврђивање вриједности патента путем калкулације трошкова развитка сличног добра, било интерно или екстерно.
- **Тржишни метод:** базира се на вриједности упоредивих трансакција извршених на тржишту.
- **Опцијски заснован метод:** заснован на методима опцијске процјене вриједности који су иницијално развијени за процјену вриједности капитала.

Постоје чиниоци које је тешко квантификовати, а који, такође, могу да утичу на вредновање патента, као што су јачина патентних захтјева или постојање сличних замјена.

Ако сте заинтересовани за патент конкурента, да ли можете да добијете дозволу да га користите?

Није увијек лако или финансијски доступно добити овлашћење да у ваш производ или поступак инкорпоришете технологију која је својина конкурента. Ипак, ако је ваш конкурент, такође, заинтересован за патенте ваше фирме, тада би требало да размишљате о **унакрсном лиценцирању**. Унакрсно лиценцирање је

уобичајено у индустријама у којим већи број патената који покривају широк обим комплементарних проналазака држе два или више конкурента. Такве конкурентске фирме желе да обезбиједу своју **слободу пословања** прибављањем права на коришћење патената који су својина конкурента на основу истовременог давања права на коришћење њихових сопствених патената конкурентима.

Кратка листа за провјеру

- **Комерцијализација.** Размотрите различите опције за комерцијализацију вашег заштићеног проналазка и обезбиједите се поузданим планом бизниса уколико одлучите да уведете иновативни производ на тржиште.
- **Лиценцирање.** Висина лиценцих накнада и друге одредбе уговора о лиценци су предмет преговарања и пожељно је да потражите савјет стручњака када преговарате и правите предлог уговора о лиценци.
- **Искључива против неискључиве.** Размотрите разлоге за одобравање искључивих или неискључивих лиценци посебно имајући у виду степен развијености технологије и пословну стратегију ваше фирме.
- **Унакрсно лиценцирање.** Провјерите да ли можете да употриједите ваш патент, односно патенте, да бисте себи омогућили приступ некој корисној технологији која је својина других.

5. Остваривање патентне заштите

Зашто би требало да остварите патентну заштиту?

Ако лансирате нов или побољшан производ и ако је он успјешан на тржишту, вјероватно је да ће конкуренти прије или касније покушати да направе производ с техничким особинама које су идентичне или веома сличне онима које има ваш производ. У неким случајевима конкуренти могу да профитирају захваљујући нижој производној цијени, ширем тржишном приступу или приступу јефтинијим сировинама, или могу да направе сличан или идентичан производ по нижој цијени. То може да представља велики притисак на ваше пословање, посебно ако сте уложили значајне инвестиције у истраживање и развитак како бисте направили нов или побољшан производ.

Искључиво право на признати патент даје носиоцу патента могућност да дејствује превентивно или да заустави конкуренте у прављењу производа и примјене поступка који повређује његова права, те да тражи накнаду за претрпљену штету. Да би се доказало да је до повреде дошло, мора да се прво докаже да је баш сваки од елемената патентног захтјева, или његов еквивалент, садржан у производу или поступку који повређује ваше право. Остваривање заштите у случају када вјерујете да је ваш патентом заштићени проналазак копиран може да буде пресудно за одржавање ваше конкурентности, удјела на тржишту и профитабилности.

Ко је одговоран за остваривање патентне заштите?

Главна одговорност за идентификовање и предузимање акције против оних који повређују права из патента је на његовом носиоцу. Као носилац патента ви сте одговорни за контролисање коришћења вашег проналазак на тржишту, за идентификовање лица која намјеравају да повриједи или већ повређују ваше право из патента и да одлучите да ли уопште желите, како и када да предузмете акцију против њих. Независни проналазачи и мала и средња предузећа могу да одлуче да пребаце ову одговорност (или бар дио ње) на стипендијца искључиве лиценце.

Пожељно је контактирати са патентним заступником како би вам помогао у предузимању било каквих корака за остваривање патентне заштите на домаћем и/или извозним тржиштима. Патентни заступник, такође, може да вас упозна с трошковима, могућим ризицима и најбољом стратегијом.

Шта треба да урадите ако друга лица неовлашћено користе ваш патент?

Уколико сматрате да други повређују ваша права из патента, односно да користе патент без вашег овлашћења, тада је први корак који морате да учините прикупљање информација о онима који повређују ваш патент и њиховом коришћењу заштићеног производа или поступка. Прикупите све доступне чињенице како бисте одредили природу и вријеме ваше акције. Увијек укључите патентног заступника да вам помогне у доношењу одлука у вези са повређивањем вашег признатог патента. У неким случајевима, када је откривено повређивање права, фирме шаљу писмо упозорења којим информишу наводног прекршиоца о могућем конфликту њихових права и пословне активности тог другог привредног субјекта. Тај поступак је често дјелотворан у случају ненамјерног повређивања, јер ће прекршилац у многим случајевима или прекинути такве активности, или ће се сложити да преговара о уговору о лиценци.

Некада је, ипак, изненађење најбоља тактика како би се прекршилац онемогућио да сакрије или уништи доказе. У таквим околностима је, можда, најбоље обратити се суду без обавјештавања прекршиоца и тражити **мјеру за обезбеђење доказа** да бисте изненадили прекршиоца, често уласком у његове пословне просторије уз помоћ полиције. Суд може да нареди да наводни прекршиоци зауставе своје активности док чекају резултат суђења (што може да потраје више

мјесеци или година). Међутим, питање да ли је извршено повређивање патента може да буде веома комплексно, па тако и одлука може да буде донесена само у судском поступку заснованом на суштини случаја.

Ако фирма одлучи да покрене грађански судски поступак, судови обично располажу широким спектром правних лијекова како би обештетили оштећеног носиоца патента. Патентни заступник може да вам обезбиједи релевантне информације.

С циљем превенције **увоза робе којом се повређује патент**, у неким земљама су носиоцима патента доступне мјере на међународној граници, које спроводе државне царинске службе. Међутим, многе земље предвиђају мјере на границама у складу с њиховим међународним обавезама само у случајевима увоза робе с кривотвореним жигом и пиратске робе.

Уколико идентификујете повређивање права, као опште правило, у том се случају нарочито препоручује да потражите професионални правни савјет.

Које су ваше опције за вансудско рјешавање повређивања права из патента?

Уколико је у питању спор с фирмом с којом постоји потписан уговор (нпр., уговор о лиценци), прво треба да провјерите да ли постоји **клаузула о арбитражи или медијацији**. Пожељно је у уговоре укључити специјалну одредбу о рјешавању спорова путем арбитраже или медијације с циљем да се избјегне дуг и скуп судски поступак. Можда је могуће искористити системе алтернативног рјешавања спора, као што су арбитража или медијација чак и онда када нема одредбе у уговору, или ако уопште нема уговора, уколико се обје стране с тим сложе.

Арбитража уопштено има предност, јер представља мање формалну и краћу процедуру од судског поступка и арбитражна пресуда је међународно лакше примјенљива. Предност медијације је у томе што обје стране задржавају контролу над процесом рјешавања спора. То може да помогне да се сачувају добри пословни односи с другом фирмом с ком ваша фирма може да пожели да сарађује у будућности. Центар WIPO-а за арбитражу и медијацију пружа услуге алтернативног рјешавања спорова. Више информација о арбитражи и медијацији може да се нађе на сљедећој интернетској страници: arbitrator.wipo.int/center/index.html.



Патент број GB2266045, "Посуда за пиће погодна за употребу као шоља за тренирање", комерцијално позната као Апувауир® шоља, патентирао је 1992. проналазач/предузетник Mandy Haberman из Уједињеног Краљевства. Пратећи пласман производа конкурента који је повриједио његов патент, Mandy Haberman је добио судску забрану којом је спријечио даље повређивање патента и ствар је касније ријешена вансудским путем

Кратка листа за провјеру

- **Будите опрезни.** Што је могуће више надзирите конкуренцију како бисте открили повређивање права из патента.
- **Потражите савјет.** Консултујте патентног заступника прије предузимања било какве акције у остваривању патентне заштите, јер сваки ваш корак може да има утицај на резултат поступка пред судом.
- **Алтернативно рјешавање спорова.** Размотрите начине рјешавања спорова ван суда и укључите релевантне клаузуле о арбитражи или медијацији у сваки уговор о лиценци.

Анекс I

Корисне интернетске странице за даљње информације

- о интелектуалној својини из пословне перспективе
www.wipo.int/sme
- о патентима уопштено
www.wipo.int/patent/en/index.html
- о практичним аспектима у вези са подношењем пријаве патента, погледајте листу интернетских страница државних или регионалних установа за патенте у Анексу II или на
www.wipo.int/directory/en/urls.jsp
- о Уговору о сарадњи у области патената
www.wipo.int/pct/en/index.html
- о међународној класификацији патената
www.wipo.int/classifications/ipc/en
- о арбитражи и медијацији
arbitr.wipo.int/center/index.html
- о on-line базама података о патентима државних или регионалних установа за патенте
www.wipo.int/ipdl/en/resources/links.jsp
- о остваривању права интелектуалну својину
www.wipo.int/enforcement
- чланству у уговорима којима администрује WIPO
www.wipo.int/treaties/en/index.jsp

Анекс II

Интернетске адресе државних и регионалних установа за патенте

Алжир	www.inapi.org
Андора	www.ompa.ad
Аргентина	www.inpi.gov.ar
Арменија	www.armpatent.org
Аустралија	www.ipaustralia.gov.au
Аустрија	www.patentamt.at
Афричка организација за интелектуалну својину (ОАПИ)	www.oapi.wipo.net
Афричка регионална организација за индустријску својину (ARIPO)	www.aripo.org
Барбадос	www.caipo.gov.bb
Белгија	www.european-patent-office.org/patlib/country/belgium
Белизе	www.belipo.bz
Боливија	www.senapi.gov.bo
Бразил	www.inpi.gov.br
Бугарска	www.bpo.bg
Венецуела	www.sapi.gov.ve
Грузија	www.sakpatenti.org.ge
Грчка	www.gge.gr
Данска	www.dkpto.dk
Доминиканска Република	www.seic.gov.do/onapi
Евро-азијски завод за патенте	www.eapo.org
Европски завод за патенте	www.epo.org
Египат	www.egypo.gov.eg
Ел Салвадор	www.cnr.gob.sv
Естонија	www.epa.ee
Израел	www.justice.gov.il
Индија	www.patentoffice.nic.in
Индонезија	www.dgip.go.id
Ирска	www.patentsoffice.ie
Исланд	www.els.stjr.is

Италија	www.minindustria.it
Јамајка	www.jipo.gob.jm
Јапан	www.jpo.go.jp
Јордан	www.mit.gov.jo
Казахстан	www.kazpatent.kz
Канада	www.cipo.gc.ca
Кенија	www.kipo.ke.wipo.net
Кина	www.sipo.gov.cn
Кина: Мацао (SAR)	www.economia.gov.mo
Кина: Хонг Конг (SAR)	www.info.gov.hk/ipd
Киргистан	www.krygyzpatent.kg
Колумбија	www.sic.gov.co
Конго	www.anpi.cg.wipo.net
Кореја	www.kipo.go.kr
Костарика	www.registracional.go.cr
Куба	www.ocpi.cu
Лаос	www.stea.la.wipo.net
Латвија	www.lrpv.lv
Литванија	www.vpb.lt
Луксембург	www.eco.public.lu
Мађарска	www.hpo.hu
Македонија	www.ippo.gov.mk
Малезија	www.mipc.gov.my
Мексико	www.impi.gob.mx
Молдавија	www.agepi.md
Монако	www.european-patent-office.org/patlib/country/monaco
Непал	www.ip.np.wipo.net
Норвешка	www.patentstyret.no
Њемачка	www.dpma.de
Панама	www.mici.gob.pa/comintf.html
Перу	www.indecopi.gob.pe

Пољска
Португалија
Румунија
Руска Федерација
Савјет за сарадњу земаља Залива
Сингапур
Сједињене Америчке Државе
Словачка
Словенија
Србија
Тајланд
Таџикистан
Тунис
Турска
Узбекистан
Уједињено Краљевство
Украјина
Уругвај
Филипини
Финска
Француска
Холандија
Хрватска
Чешка
Чиле
Швајцарска
Шведска
Шпанија

www.uprp.pl
www.inpi.pt
www.osim.ro
www.rupto.ru
www.gulf-patent-office.org.sa
www.ipos.gov.sg
www.uspto.gov
www.indprop.gov.sk
www.sipo.mzt.si
www.yupat.sv.gov.yu
www.ipthailand.org
www.tjpat.org
www.inorpi.ind.tn
www.turkpatent.gov.tr
www.patent.uz
www.patent.gov.uk
www.ukrpatent.org
http://dnpi.gub.uy
www.ipophil.gov.ph
www.prh.fi
www.inpi.fr
www.bie.minez.nl
www.dziv.hr
www.upv.cz
www.dpi.cl
www.ige.ch
www.prv.se
www.oepm.es

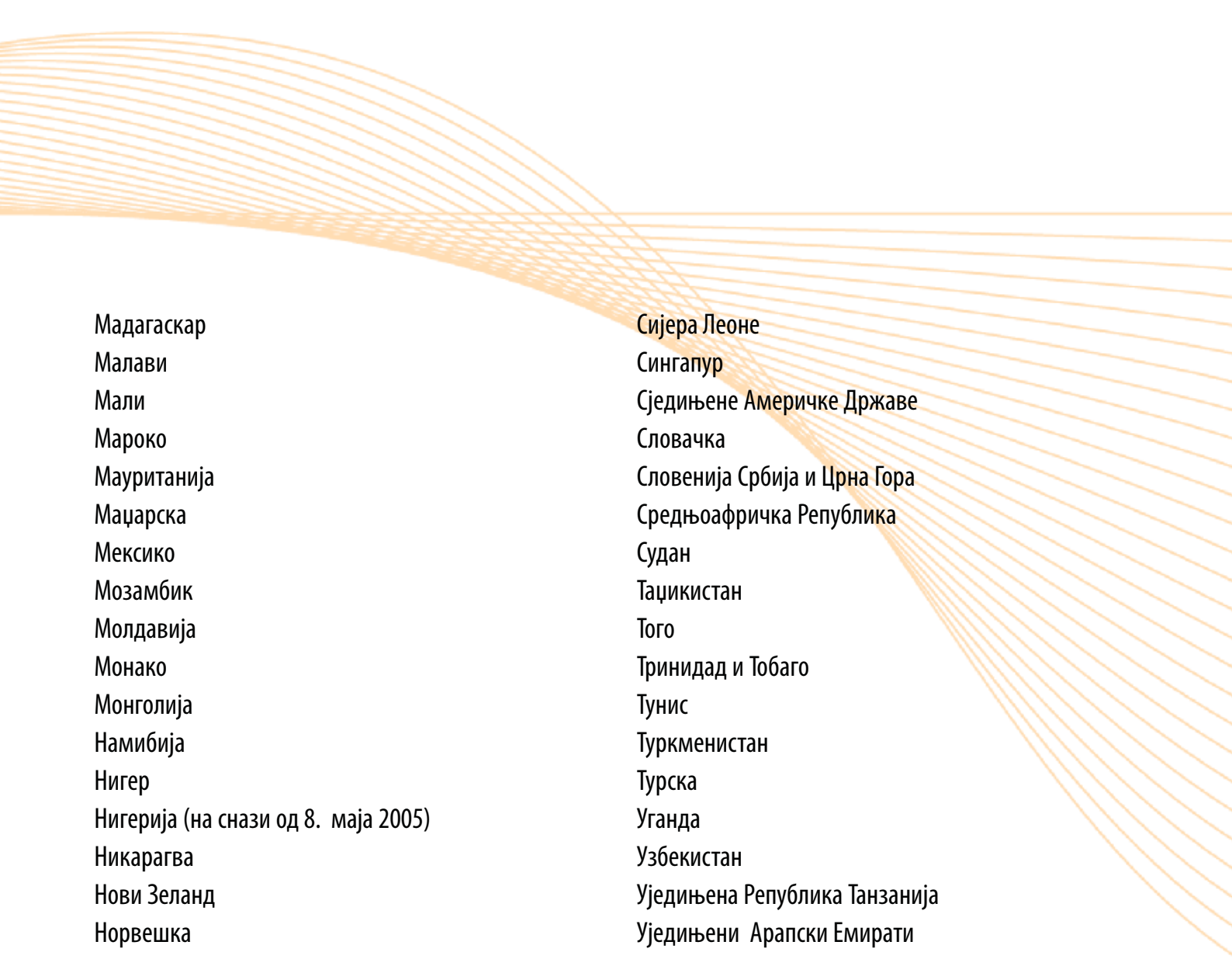
Напомена:

Ажуриране информације можете да пронађете на страници
www.wipo.int/directory/en/urls.jsp 45

Анекс III – РСТ

Државе потписнице Уговора о сарадњи у области патената (РСТ)
(1. јануара 2005)

Азербејџан	Еквадор
Албанија	Екваторијална Гвинеја
Алжир	Естонија
Антигуа и Барбуда	Замбија
Арапска Република Сирија	Зимбабве
Арменија	Израел
Аустралија	Индија
Аустрија	Индонезија
Барбадос	Ирска
Белгија	Исланд
Белизе	Италија
Бенин	Јапан
Бивша Југословенска Република Македонија	Јужна Африка
Бјелорусија	Казахстан
Босна и Херцеговина	Камерун
Боцвана	Канада
Бразил	Кенија
Бугарска	Кина
Буркина Фасо	Кипар
Вијетнам	Киргистан
Габон	Колумбија
Гамбија	Комори (на снази од 3. априла 2005)
Гана	Конго
Гвинеја	Костарика
Гвинеја Бисао	Куба
Гренада	Латвија
Грузија	Лесото
Грчка	Либериа
Данска	Литванија
Демократска Народна Република Кореја	Лихтенштајн
Доминика	Луксембург
Египат	

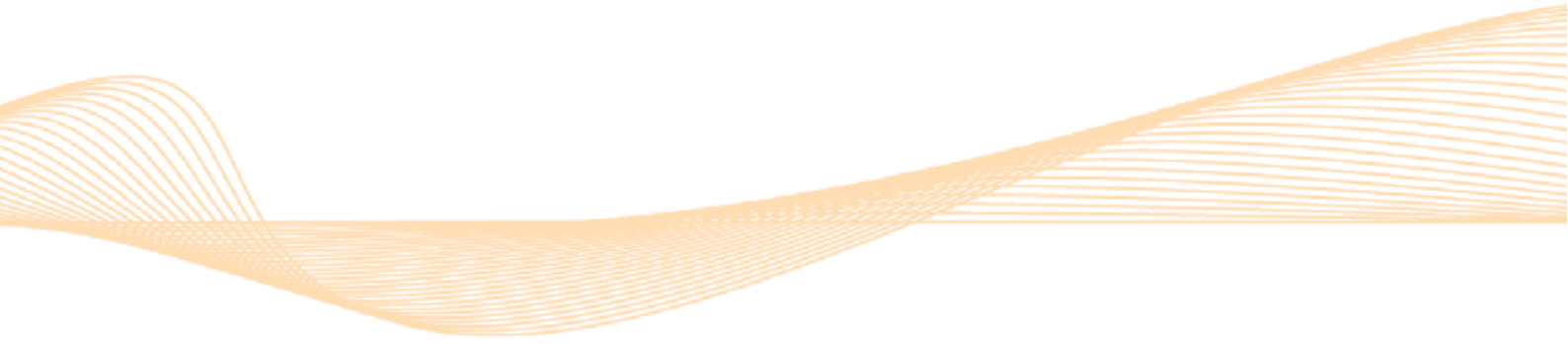



Мадагаскар
Малави
Мали
Мароко
Мауританија
Маџарска
Мексико
Мозамбик
Молдавија
Монако
Монголија
Намибија
Нигер
Нигерија (на снази од 8. маја 2005)
Никарагва
Нови Зеланд
Норвешка
Њемачка
Обала Бјелокости
Оман
Папуа Нова Гвинеја
Пољска
Португалија
Република Кореја
Румунија
Руска Федерација
Сан Марино
Санта Луција
Свазиленд
Свети Винсент и Гренадини
Сејшели
Сенегал

Сијера Леоне
Сингапур
Сједињене Америчке Државе
Словачка
Словенија Србија и Црна Гора
Средњоафричка Република
Судан
Таџикистан
Того
Тринидад и Тобаго
Тунис
Туркменистан
Турска
Уганда
Узбекистан
Уједињена Република Танзанија
Уједињени Арапски Емирати
Уједињено Краљевство
Украјина
Филипини
Финска
Француска
Холандија
Хрватска
Чад
Чешка
Швајцарска
Шведска
Шпанија
Шри Ланка

Напомена:

Ажуриране информације о државама потписницама РСТ-а погледајте на www.wipo.int/pct.





Ово издање је преведено и штампано уз изричиту претходну дозволу Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO), власника ауторског права, на основу изворне верзије на енглеском језику која је доступна на www.wipo.int/sme/en/documents/guides/. WIPO не преузима ни моралну ни материјалну одговорност за тачност пријевода или било коју другу адаптацију овог издања. Сва одговорност је на Институту за интелектуалну својину БиХ.

За више информација или наручивање публикације контактирајте:

Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине

Адреса:

(сједиште) Краља Петра Крешимира IV 8а, 88000 Мостар, БиХ
Тел: +387 36 334-381 / +387 36 334 382
Факс: +387 36 318-420
е-mail: mostar@ipr.gov.ba

Адреса:

(испостава) Хамдије Ђемерлића 2/7, 71000 Сарајево, БиХ
Тел.: +387 33 652 765
Факс: +387 33 652 757
е-mail: sarajevo@ipr.ba

Адреса:

(испостава) Улица Бана др. Лазаревића и Васе Пелагића, 78000
Бања Лука, БиХ
Тел.: +387 51 218 312 / +387 51 218 532
www.ipr.gov.ba

Свјетска организација за интелектуалну својину (WIPO)

Адреса:

34, chemin des Colombettes
P.O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Switzerland
Тел.: +41 22 338 91 11
Факс: +41 22 740 18 12
е-mail: wipo.mail@wipo.int

Координацијска канцеларија у Њу Јорку

Адреса:

2, United Nations Plaza
Suite 2525
New York, N.Y. 10017
United States of America
Тел.: +1212 963 6813
Факс: +1212 963 4801
е-mail: wipo@un.org

Посјетите WIPO-ов website:

<http://www.wipo.int> наручите из WIPO-ове електроничке
књижаре:

<http://www.wipo.int/ebookshop>